

BALKON PLNÝ CHUTÍ

O přírodním zahradničení v nádobách

Balkon plný chutí

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Pavčina Praisová
Balkon plný chutí – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

BALKON PLNÝ CHUTÍ

O přírodním zahradničení v nádobách

Pavλίna Praisová | PAKVÍTKO

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete?

Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Věnováno mým nejmilejším kytkoničitelům.

OBSAH

O mně	9	Voda	77
Moje jedlé terasy	10	Proč je vodatak důležitá	77
		Jak správně zalévat	78
Jak začít s balkonovým pěstováním	13	Dešťovka	79
Balkone, kam hledíš?	14	Jak šetřit s vodou	81
Ostatní parametry balkonu	16	Zavlažovací vychytávky	84
Na co dalšího při balkonovém pěstování myslet?	16	Dovolená	87
Napiš a nakresli si plán	17		
Investice do vybavení	21	(Ne)škůdci a další rostlinná trápení	89
Kde a jak ušetřit	21	Udržte rostliny zdravé	89
A co ostatní vybavení?	23	Užiteční pomocníci	90
		Jak rostlinám pomoci	97
V čem pěstovat	25	Základní přehled (ne)škůdců a co na ně platí	99
Jak vybrat vhodnou nádobu	25	Ostatní neduhy rostlin	104
Samozavlažovávky	30		
Myslete na drenáž	32	Co na balkoně pěstovat	107
		Pěstujete pro radost nebo soběstačnost?	108
Substrát	35	Výsev vs. vzrostlé sazenice	109
Na co hledím při výběru substrátu	36	Vhodné odrůdy	110
Jak udržuju substrát zdravý a plný života?	37		
Namíchej si sám	39	Zelenina	113
Sezóna skončila a co dál?	45	Plodová zelenina	114
Jak zpracovat starý substrát	46	Rajčata	114
Přesazování trvalých rostlin	48	Papriky a chilli papričky	116
		Lilky	118
Živiny a hnojení	51	Cukety	120
Jaké živiny rostliny potřebují	51	Okurky	122
Jak se v tom jednoduše zorientovat	53	Dýně a melouny	124
Základní pravidla hnojení	55	Listová zelenina	126
Nedostatek živin	57	Saláty	126
Čím hnojím já	60	Asijské saláty	128
Rostlinné biostimulanty a jiné pomocné přípravky	62	Špenát	130
		Speciální špenáty	132
Kompostování na balkoně	65	Mangold	134
Vermikompostér	66	Rukola vs. roketa	136
Bokashi	70	Polníček	138
Kompostér se zlatohlávký	72	Kořenová zelenina (a jiné tlusté stonky a hlízy)	140
Podzemní kompostér	74	Ředkvičky	140
Jak se z množství bioodpadu nezbláznit	74	Mrkev, petržel, pastinák	142
		Celer	144

Brambory a batáty	146
Topinambury	148
Řepa	150
Luštěniny	152
Hrách	152
Keřičkové fazolky	154
Cibuloviny	156
Česnek	156
Cibule	158
Pór	160
Košťály	162
Kedlubna	162
Kadeřávek a růžičková kapusta	164

Ovoce

167

Jahody	168
Měsíční jahody	170
Kanadské borůvky	172
Maliny a ostružiny	174
Mochyně	176
Pepino gold	178
Vinná réva	180
Minikiwi	182
Zakrslé ovocné stromky	184

Bylinky

187

Jak bylinky pěstovat	187
Bazalka	190
Kopr	191
Koriandr	192
Libeček	193
Majoránka a oregano (dobromysl)	194
Máta	195
Meduňka	196
Medvědí česnek	197
Pažitka	198
Petrželka	199
Rozmarýn	200
Šalvěj	201
Tymián a mateřídouška	202
Vavřín (bobkový list)	203

Přidejte květy

205

Jak na balkon vmáčknout více květin	205
Brutnák	208
Heřmánek	208
Levandule	209
Lichořeřišnice	209
Měsíček	210
Třapatka nachová	210
Violka	211
Aksamitník	212
Hledík	212
Cibuloviny a jiřiny	213
Cínie (ostálka)	214
Motýlí keř	214
Řebříček	215
Šalvěj hajní	215

Zazimování

217

Pozor na vodu	218
Dobře to obalte	219
Citlivky	220
Kdy balkon odzimovat?	221

Slovo závěrem

223

O MNĚ

Jsem vystudovaná farmaceutka, máma dvou dětí a na internetu mě potkáte jako Pakvítko – balkonovou zahradnici. Vždycky jsem tvrdila, že budu žít v domě se zahradou, vesmír tomu ale chtěl jinak. A i díky němu (a nejen jemu!) jsem napsala tuto knihu.

Rostliny mě provází celý můj život:

Vyrostla jsem uprostřed maloměsta. Byť jsem dětství prožila v centru městského dění, měl náš bytový dům jeden obrovský benefit. Vnitroblok se záhony a přístup k řece. Už jako malá jsem tak přičichla k pěstování bylinek, jahod i zeleniny. Vůně letního podvečera, čerstvě zalitého záhonu a hlína za nehty se mi nesmazatelně vryly do duše.

Každé letní prázdniny jsem navíc trávila na naší chatě se zahradou, kde se láska k rostlinám a života kolem nich prohloubila. Jezdím tam k rodině doteď, s tátou diskutujeme nad zeleninou, s mámou zase nad okrasnou květenou. Proto s oblibou říkám, že jsem tak trochu jednou nohou v zahradě.

Botanika mě neuvěřitelně naplňovala celé dospívání, a když jsem se během gymnázia rozhodovala, co půjdu studovat, vidina propojení chemie, botaniky a dalších přidružených oborů mě přivedla ke studiu farmacie. Troufám si tvrdit, že svých nabytých „rostlino-chemických“ znalostí využívám při pěstování na maximum.

A nakonec: Osudové setkání s manželem mě přivedlo k nové vášni – fotografování. Focení rostlin, hmyzu a posléze i teras se stalo dalším důležitým dílkem v mém životě prorostlým zelení.

MOJE JEDLÉ TERASY

Jedlé rostliny pěstuju v nádobách už více než deset let. Začínala jsem na malém východním balkonu. Byla jsem nadšený začátečník, i když jsem při zmínce o zelenině v nádobách sklízela spíše rozpačité úsměvy a tukaní na čelo: „To nemá smysl, vypěstuješ si akorát pár kuliček do pusy.“ Jenže šed' balkonu mě vyloženě ubíjela a klasické balkonovky nesnáším. Když můžou v truhlíku růst a kvést okrasné rostliny, proč by to nezvládaly i rostliny s užitkem?

A tak se z malého balkonu stal pokusný králík. Po pár letech jsem ho vyměnila za své aktuální působiště – dvě bytové terasy o výměrách 17 a 24 m². Menší z nich je orientovaná na jih, větší na sever. Skok do většího pro mě byl zlomovým okamžikem. Začala jsem vermikompostovat, využívat dešťovku, hledat nová a lepší řešení nekonečných problémů balkoničení. Díky velikosti obou teras jsem získala možnost experimentovat opravdu ve velkém.

Do jakého směru bych zařadila svoje balkonové zahradničení? Přírodní, bio, eko, permakulturní?

Určitě mi dáte za pravdu, že s ohledem na místo pěstování je těžké aplikovat jakoukoliv tradiční zahradnickou metodu. Sama se navíc nerada škatulkuju, ale pokud bych přece jen měla svoje terasy nějak popsat, řekla bych, že jsou skládačkou zahradnických směrů a osobního přesvědčení.

Jsem člověk milující přírodu. A být s ní v souladu je hlavní myšlenkou mého snažení. Neplýtvat zdroji a zároveň se těšit z vypěstovaného. Z každé metody a směru jsem si vzala přesně ten kousíček, který je na balkonech proveditelný. Vím, že to nikdy nebude dokonalé, stoprocentně udržitelné a soběstačné. Věřím ale, že úsilím a dobrými nápady se k tomu mohu aspoň trochu přiblížit.

A přestože jsem původně začínala pěstovat jen tak z legrace a pro radost, za ty roky jsem si uvědomila důležitou věc. Pokud chci pěstování v nádobách alespoň trochu přiblížit svému ekologickému a přírodnímu smýšlení, měla bych se zaměřit na několik důležitých základů. Tyto moje pilíře bych ráda předala v knize i vám:

Výnos odpovídající vkladu

Chci s rozumem šetřit zdroji. Nejen osobními, ale především těmi externími. Jde mi také o efektivní hospodaření s vodou a kompostování bioodpadu. Zaměřuju se na to, jak z balkonů vytěžit maximum a na využití toho, co mám k dispozici.

Pěstování bez zbytečné chemie

Pěstování bez syntetických hnojiv a chemických postřiků je pro mě alfou a omegou. Byť nejsem nekompromisní, soustředím se na hledání organických a přírodních alternativ. Cílím na prevenci a zdraví rostlin.

Hmyz, ptáci a druhová rozmanitost rostlin

Jestli jsem něčemu za poslední roky propadla, pak je to bezesporu objevování balkonového života, jeho koloběh a podpora. K rostlinám hmyz a další živočichové neodmyslitelně patří, a to i na balkoně. Překvapilo mě, jak pouhým rozšířením palety rostlin dokáže balkon neuvěřitelně ožít.

Tato kniha je určena všem nadšeným balkonovým zahradníkům. Začátečníkům, i těm, kteří pěstování v nádobách už nějakou dobu zkouší, ale chtějí z něj dostat víc. Dále všem, kteří chtějí pěstovat trochu blíž přírodě. Věřím, že v knize najdete právě ten kousek inspirace, který na vaší cestě za zeleným balkonem potřebujete. A především pak doufám, že vás celá kniha tak trochu povzbudí. Abyste jako já nemuseli poslouchat: „Tohle ti v nádobě neporoste.“

Pavli'na

JAK ZAČÍT S BALKONOVÝM PĚSTOVÁNÍM

Není důležité kolik místa (ne)máte. Ale jak s ním naložíte.

Sama jsem roky pátrala, co jedlého by se v nádobách dalo vypěstovat, jak a čím vlastně začít. V hlavě mi vířila hromada otázek, prahla jsem po informacích. Nechtěla jsem totiž investovat do něčeho, co by ve výsledku bylo marnou snahou. Opravdu fungujících návodů založených na realitě moc nebylo, a tak mi nezbylo nic jiného než začít zkoušet po vlastní ose.

K čemu jsem za ty roky došla? Že se k balkonu musím chovat jako k zahradě. K zahradě, která má výrazně omezené přírodními procesy, jež v záhonech běžně probíhají. A zároveň taky jako k zahradě, která bojuje s extrémními podmínkami a nedostatkem místa.

Přišla jsem tak na to, že se jistému experimentování zkrátka nevyhnu. A to je hodně důležité. To, co funguje na jižním balkonu mně, nemusí stoprocentně fungovat i vám. Proč? Protože stejně jako zahrady, i každý balkon je naprosto jedinečný. Proto, než se do tvorby jedlého balkonu pustíte, je potřeba si promyslet několik důležitých bodů, které vám při plánování značně usnadní rozhodování. Kéž by mi to tehdy někdo řekl!

*Inspiruju se
klasickým
zahradničením, jen
všechno ohýbám
pro potřeby
omezeného
prostoru balkonu.*

BALKONE, KAM HLEDÍŠ?

Základním krokem je určení orientace balkonu. Značná většina plodících rostlin potřebuje v určité míře slunce. Některé víc, některé míň. Nejlepší možností pro pěstování bude cokoliv mezi východem, jihem a západem. Na takových balkonech můžete vypěstovat téměř cokoliv. V knize budu takové balkony souhrnně označovat jako „osluněný balkon“.

TIP: Postavení slunce se během roku mění. Místa, která jsou v březnu ve stínu, mohou být v létě pod přímým slunečním osvitem a naopak. Pakliže si nejste jistí, jak vám bude na balkon během sezóny svítit, poohlédněte se po mobilní aplikaci, která vám s polohou slunce napříč ročním obdobím pomůže.

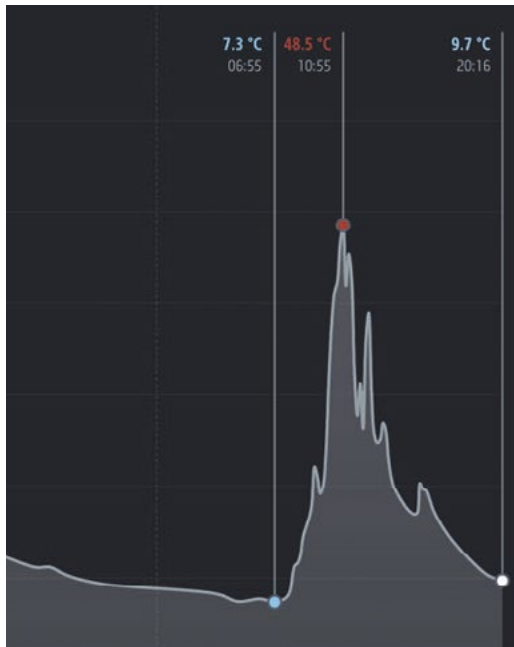
Osluněné balkony

Jak už jsem psala, cokoliv mezi východem, jihem a západem je díky slunečnímu svitu víceméně výhra.

Obrovskou komplikací se zde ovšem stávají teploty. Osluněné balkony sužuje sluneční úpal a denní teploty šplhají k neuvěřitelným hodnotám. Problematické je to především v jarních měsících, kdy za slunných dnů dochází k výrazným nárůstům teplot a rostliny se předčasně probouzí a nakvétají. V noci naopak přichází prudké klesání a rostliny čelí chladu. A pak také v letních měsících. Na balkonech je takový teplotní extrém, že na nich sotva vydržíte vy, natož pak rostliny. Oboje bývá pro rostliny velmi stresující. Ruku v ruce s teplotou jde i nízká vzdušná vlhkost, která vytvoří perfektní podmínky pro expanzivní množení některých škůdců, například svilušek.

Doba temna na severu

Nejhorší pro pěstování je bez debat sever. Zde jedlých rostlin vykoulíte minimum a dvojnásob tu platí, že se experimentům nevyhnete. Pokud je váš severní balkon opravdu tmavý, zvažte, zda jej nepřetvoříte spíš v relaxační koutek plný okrasných

Když na osluněné balkony zasvítí, může být teplotní rozdíl mezi nočními a denními teplotami extrémní.

roślin. Możliwości, co okrasného pěstovat ve stínu, je totiž bezesporu víc. Namátkou zmíním například bohyšky, kapradiny a dlužichy.

Určitou pozitivní vlastností severních balkonů je udržení vysoké vzdušné vlhkosti a nižších teplot. A to je výhodou právě v letních měsících. Chlad a vlhko ale naopak můžou vést k tvorbě plísní a zahánování rostlin.

Než vás úplně odradím – i u severních balkonů a teras existují různé situace, kdy v omezené míře jedlé rostliny pěstovat lze. K tomu se ale dostaneme později.

Co ještě ovlivňuje světelné podmínky

Rozdělení balkonů podle světových stran není jediným faktorem, na který při plánování beru ohled. I na osluněných balkonech vznikají stinná místa a naopak. Kromě světové strany tak musíte určit, co dalšího ovlivňuje světelné podmínky.

Typ balkonu

Zastřešený nebo vsazený balkon může být limitován, co se světla a deště týče. Naopak otevřené severní balkony mají obrovskou výhodu – s největší pravděpodobností na ně bude v letních měsících

částečně svítit, a vy tak můžete rozšířit okruh pěstovaných rostlin. Sama toho využívám u své severní terasy, kde úspěšně pěstuju kanadské borůvky.

Typ zábradlí

Zábradlí dělím do dvou kategorií – propustné a nepropustné pro světlo. První z nich nevytváří žádný, nebo jen minimální stín, čímž umožňují umístění nádob i na zem přímo k úpatí zábradlí. Plné pláty, nebo dokonce zděné zábradlí mohou na zemi vytvářet nepraktický pruh stínu, kde lze pěstovat jen máloco.

Potřebují hodně slunce	Snesou méně slunce
rajčata, papriky, lilky, okurky, cukety, dýně,	saláty, špenáty, mangold, ředkvičky, hrách, řapíkatý celer, fazole, řepa, mrkev, pórek
jahody, mochny, melouny, pepino gold, rybíz, maliny	brusinky, borůvky, měsíční jahody
bazalka, rozmarýn, tymián, oregano	pažitka, petržel, koriandr, libeček, máta, kopr

OSTATNÍ PARAMETRY BALKONU

Nesmím zapomenout zmínit i ostatní a stále důležité parametry, které vám při plánování pomohou.

Nosnost

Nosnost a konkrétní stav balkonu je kritériem, které by nemělo být opomíjeno. Pakliže plánujete vybudovat balkonovou džungli, či používat nadrozměrné nádoby, vždy se nejdříve informujte u SVJ, ještě lépe u statika (budete potřebovat projektovou dokumentaci). Nosnost se bude lišit v závislosti na typu balkonu.

Je balkon otevřený, nebo máte zasklenou lodžii?

Zasklení výrazně mění teplotní podmínky, takový balkon může fungovat podobně (ne však stejně) jako skleník. Prodlouží zahradnickou sezónu o několik týdnů až měsíců. Perfektní bude i k zimování, kdy je více chráněný před mrazy. Skla však mohou být překážkou pro opylovače a déšť. Také do nich mohou narážet ptáci, jimž se plocha odráží.

Lze na zábradlí umístit nádoby?

Zábradlí je skvělé místo k umístění truhlíků závěsem, ne všechny typy zábradlí to ale umožňují. V kapitole *V čem pěstovat* se dozvíte víc.

Máte na balkoně okno a parapet?

I na parapety se dá umístit truhlík například s bylinkami a využít tak prostor na maximum.

NA CO DALŠÍHO PŘI BALKONOVÉM PĚSTOVÁNÍ MYSLET?

Úklid, úklid, úklid

Balkonové zahradničení není jen o krásných rostlinkách a miskách šťavnatých jahod. Připravte se na hromadu nepořádku a nekonečný koloběh uklízení. U dřevěho zábradlí či mezer mezi zábradlím a podlahou myslíte i na sousedy pod vámi a kolem vás, ne každý totiž souzní s hromadou listů a substrátu, která mu na balkon od vás napadá.

Návštěvníci

Zeleň chťe nechtě přitáhne pozornost nejrůznějších hostů – hmyzích a ptačích. V nižších patrech se můžete dočkat i jiných zvířat – typicky veverek a jiných hlodavců, dokonce i plžů. Svým způsobem je to nevýhoda i výhoda zároveň, je jen na vás, jak se k tomu postavíte – rozepsala jsem se o tom v kapitole *(Ne)škůdci a další rostlinná trápení*.

Nepřehltnit se

Ve vašem jedlém balkonu se odrazí nejen časové, ale i finanční možnosti. Je jasné, že se na začátku i v průběhu nevyhnete nákupům – především nádob, substrátů a hnojiv. Začátečníkům vždy radím, ať první roky zbytečně neinvestují peníze i čas a vyzkouší si balkoničení v menším měřítku. Bude vás to naplňovat? Budete v době dovolených stíhat zalévat? Nejistíte při prvním neúspěchu, že to není nic pro vás? Přidávat a nabalovat se dá i během sezóny.

NAPIŠ A NAKRESLI SI PLÁN

Prošli jsme si nejn nutnější základ a teď se vrhneme na tu příjemnější část. Pojdme společně naplánovat váš první jedlý balkon!

Seznam rostlin

1. Napište si seznam rostlin, které stoprocentně chcete první sezónu pěstovat.

Seznam udělejte krátký, vyberte opravdu jen to nejdůležitější, abyste se nepřehlti. Rostliny vybírejte s ohledem na světovou orientaci balkonu.

2. U vybraných rostlin si vyznačte, zda je plánujete:

- a. předpěstovat ze semínka,
- b. koupit jako sazenice.

3. Vytvořte si tabulku jednotlivých měsíců.

Dané rostliny vypište do příslušného sloupce (podle doby jejich výsevu/výsadby). S přesným rozdělením vám pomůže kapitola *Co na balkoně pěstovat*.

TIP: Pamatujte na důležitou věc – rostliny během sezóny výrazně narostou a zabírají tak daleko víc místa než na začátku.

Nakreslete si balkon

Změřte rozměry balkonu a jeho půdorys přeneste na papír. Získáte tak přehled o prostoru, do kterého si zaznačíte všechno důležité. Načrtněte si přibližné rozmístění rostlin, nábytku a ostatních věcí. Co zasadíte do truhlíků na zábradlí nebo

parapetech? Umístíte něco do větších nádob na zem? Podle typu rostliny a jejího stanoviště odhadněte velikost a typ nádob. Pak si vyměřte, jaká nádoba se kam vleze. Máte místo na všechny rostliny, nebo budete muset škrtnout?

TIP: Zkouším si vyhrát s přirozeným přistíněním rostlin, kdy vyšší rostliny dokážou vytvořit polostín vyhovující jiným rostlinám.

Funkční místo

Uvědomte si, jestli potřebujete ponechat prostor pro relaxační zónu (stolek a židle), nebo třeba místo na sušení prádla. Často opomíjená je část vyhrazená pro manipulaci s rostlinami (přesazování) a koutek, který bude sloužit čistě pro uložení pěstebních pomůcek (nářadí, konve aj.). Je neuvěřitelně stresující nemít na balkoně kde přesazovat a zakopávat o neuklizené nářadí.

TIP: Odkládací a přesazovací plochu vytvořte na nepraktickém stinném místě.

Čas pro experimenty

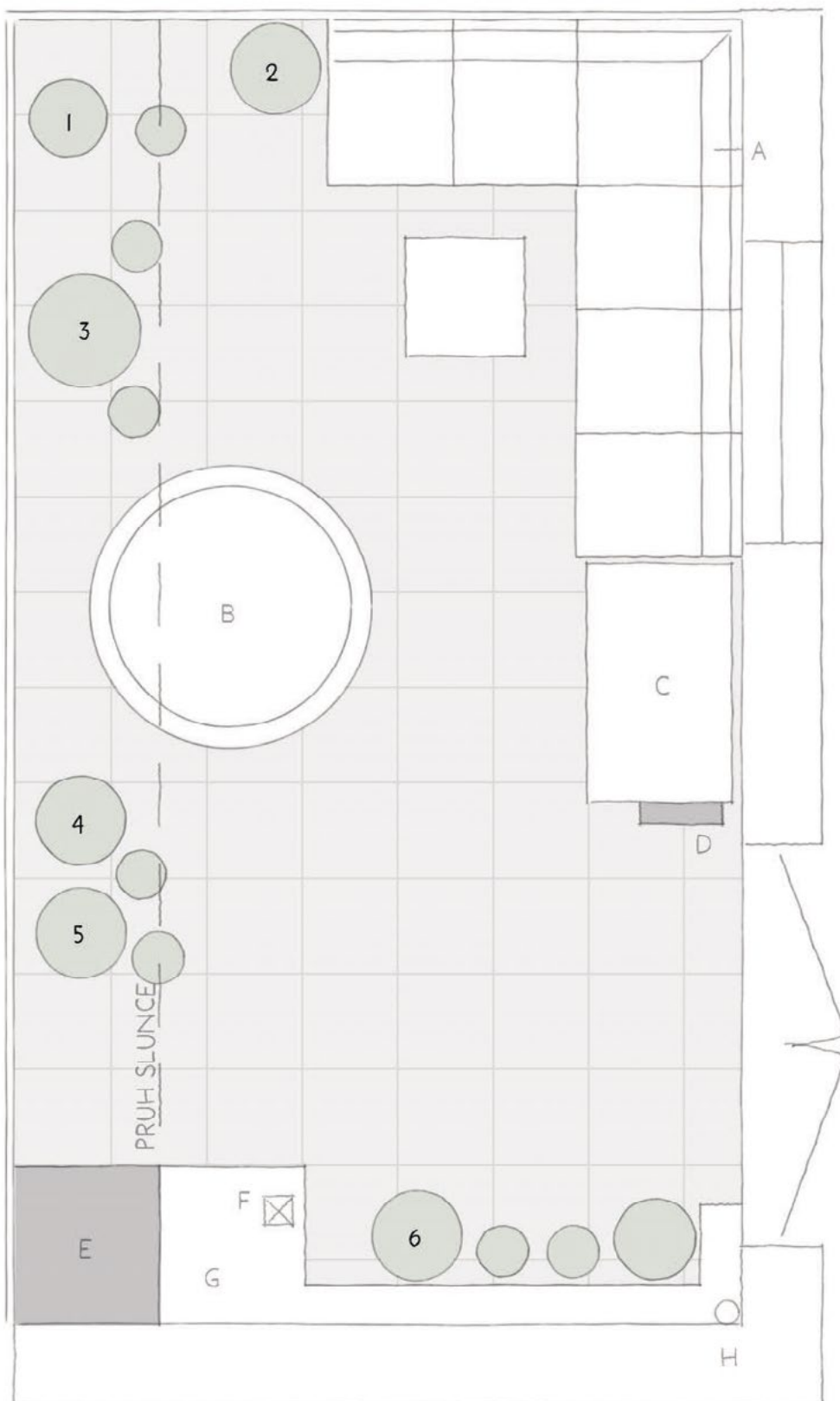
Nebojte se experimentovat a trochu zariskovat. Jestli si nejste jistí, zda dát rajčata tam, či onam, prostě to zkuste. Nádoby mají tu výhodu, že jsou přenosné a během roku se s nimi dá zahrát balkonový tetris.

Všechno si zapisujte

Poznámky další rok jako když najdete. Pište si všechno. Datum výsevu, umístění, výsadbu ven, pěstované odrůdy a všechny zásadní zásahy. Metoda „to si přece budu pamatovat“ se mi tolikrát vymstila! A byla by škoda opakovat loňské přešlapy. Mimo jiné si utřídíte myšlenky a do další sezóny vstoupíte daleko lépe připraveni.

1. kanadská borůvka
2. borovice
3. kanadská borůvka
4. borovice
5. vrba + libeček + medvědí česnek
6. smrk

- A. voda – kohout
- B. dětský bazének
- C. skříňka
- D. hadice
- E. sud na vodu
- F. kanálek
- G. kočičí výběh
s průchodem domů
- H. dešťový svod

INVESTICE DO VYBAVENÍ

Jak ušetřit nějakou tu kačku

Nebudu vám nic nalhávat: Balkonové pěstování je investice. Když jsem ještě jako studentka začínala osazovat první balkon, hodně jsem rozmýšlela, kolik peněz do něj můžu a chci vložit. Vyřešila jsem to po svém: Koupila jsem si dva truhlíky a ostatní pěstovala v tom, co se mi podařilo sehnat. S láskou vzpomínám na první kbelíková rajčata od tatínka.

KDE A JAK UŠETŘIT

Největší položkou budou jistě pěstební nádoby a substráty. Opakuju slova z předchozí kapitoly: Zbytečně neutrácejte, vybavujte balkon postupně, klidně si celý proces rozložte do několika sezón. Jediné, do čeho opravdu radím zainvestovat hned, jsou substráty. Pro začátečníka bude dobrý substrát nejlepším a nejjednodušším možným startem.

Sepsala jsem pár tipů, jak a na čem na začátku ušetřit. Neuvěříte, kolik se toho dá pořídit, aniž by to stálo majlant. Chce to jen trochu ochoty něco shánět.

Použité nádoby z druhé ruky

Spousta lidí se po první nevydařené sezóně zbavuje zánovních truhlíků za zlomek ceny. Omrkněte také re-use centra. Je to skvělý způsob, jak si na začátku otestovat, jaký typ nádob se vám osvědčí.

I starý oprýskaný truhlík dokáže být funkční. Ano, na začátku asi nebudete mít úplně instafriendly balkon, ale ladit můžete postupně.

Doba kbelíková

Skvělou variantou, která je úplně zadarmo, jsou velké plastové kbelíky (preferuji kbelíky od potravin, např. z gastroprovozů), sama jsem tak první roky pěstovala ve velkém a některé kbelíky používám dodnes. Nezapomeňte je dobře umýt a vyvrtat do nich odtokové díry.

Zrecyklujte odpadky

Plánujete předpěstování vlastních sazenic? Plastové sadbovače sice stojí jen pár korun, ale můžete je nahradit kelímky od jogurtů, vaničkami od salátů a dalšími „odpadky“, za které neutratíte ani korunu.

Rostliny zadarmo

Rostliny se shání daleko snáz. Zkuste swapovací skupiny nebo si vyproste semínka, odkopky a řízků rostlin od rodiny a známých. Začátkem května se také kdekdo zbavuje přebytků sazenic.

